

UN MÚSIC GUIXOLENC NOTABLE

Assaig
biogràfic
d'en
**Josep Mª Vilà
i Gandol**

Mossèn Josep Mª Cervera i Berta

PRIBACI

UN MÚSIC GUIXOLENC NOTABLE

**Assaig biogràfic d'en
Josep Mª Vilà i Gandol**

UN MUSIC QUI...
NOTABLE

Assaig històric de
Josep M. Vils i Gual

Imprès a:
GRÀFIQUES BIGAS
C/ Sant Adolf, 16
17220 Sant Feliu de Guíxols

Dipòsit Legal: Gi-1.053-1997

PREFACI

En donar compliment al seductor encàrrec que m'ha fet Mn. Josep Mª Cervera de dir algunes coses, a manera de prefaci, que puguin enriquir i ajudar a nodrir el coneixement de Josep Mª Vilà i Gandol, aquell que fou una "llavor de geni plantada a la nostra terra i arrancada abans d'haver pogut donar l'esclat únic, decisiu, de la seva meravellosa florida", per dir-ho amb les mateixes paraules que el senyor Marià Vinyas va dedicar a Juli Garreta en la seva breu biografia, no puc començar sense testimoniar abans de res la meva profunda gratitud a Mn. Cervera, no solament per la seva confiança en fer-me aquest encàrrec, sinó també per haver-me donat amb això l'oportunitat de parlar d'una persona el record de la qual ocupa en el meu cor un lloc de perpètua i de ben guanyada memòria.

Els meus contactes amb Josep Mª Vilà foren iniciats gràcies a la intervenció del meu germà Just, amb el qual mantenia una pregona amistat enfortida pel fet de tenir, ambdós, una edat molt aproximada. Aquesta íntima amistat féu que el meu germà, vista la meva afecció a la música, suggerís a Josep Mª Vilà la idea d'ocupar-se de mi per tal de veure què se'n podia treure. Això s'esdevingué vers l'any 1930. Des d'aquell moment s'iniciaren, no pròpiament unes classes, sinó unes interessants converses, el tema de les quals, ja no cal dir-ho, era la música, converses que ell intel·ligentment sabia convertir en autèntiques lliçons pràctiques d'harmonia. Això va durar fins el fatídic juliol de 1936. A mitjans agost vaig traslladar-me a Olot, on una empresa m'havia ofert una feina. Poc podia imaginar-me, en prendre comiat del meu mestre, que aquell comiat era definitiu, que era la darrera vegada que el veia i li parlava.

Josep Mª Vilà era un home bo i humil. Tot ell respirava música. Les seves emocions, les seves vivències, els seus entorns se li convertien en música sens adonar-se'n. Recordo que un dia, en arribar a casa seva, vaig veure que tenia damunt de la taula on treballava, una novel·la de Josep Mª Folch i Torres que jo, casualment, feia pocs dies havia llegit, la protagonista de la qual es deia Rosius. La meva sorpresa va ser veure que en el faristol del piano hi havia una partitura escrita amb llapis, tal com ell anotava les seves composicions, el títol de la qual era "LA ROSIUS". En preguntar-li el per què d'aquella coincidència, va dir-me que el

personatge de la novel·la l'havia encisat de tal manera, que se li havia ocorregut espontàniament una sardana i que l'havia escrita en un tres i no res. Efectivament, "LA ROSIUS" és la sardana més natural, fresca i sincera que va escriure Josep Mª Vilà, tot i que cap de les altres no estan mancades, amb major o menor mesura, d'aquestes característiques.

L'espontaneïtat és, indubtablement, la gran qualitat, després del seu valor musical, que hom pot descobrir en tota la seva obra. I és, també el mèrit més rellevant que jo (que tantes vegades vaig ésser testimoni de com escrivia la seva música) li reconec.

Crec que és important aprofundir aquesta afirmació: Josep Mª Vilà va dedicar-se exclusivament a la música. Això vol dir que per a poder subsistir econòmicament, va veure's obligat a acceptar tota mena de feines: lliçons, compromisos amb els conjunts musicals als quals va pertànyer, obligacions derivades del seu càrrec d'organista de la parròquia, i les mil i una d'altres actuacions que inesperadament sortien i que no podia deixar passar pel fet que tota ajuda econòmica li era ben vinguda. Doncs bé; això vol dir que la seva música fou creada fent pren i deixa, interrompent-se contínuament per tal d'atendre qualsevol de les obligacions esmentades. Malgrat això, quan tenia un moment de lleure l'hauríeu vist reprendre la composició allí on l'havia suspesa, sens que li costés cap esforç concentrar-se de nou en l'obra i en el punt on l'havia deixada. La seva facilitat i la seva imaginació creadores, en posar-se altra vegada a la feina, fou quelcom que vaig admirar sempre i crec, com he dit abans, que és allò que explica la frescor i l'espontaneïtat que, malgrat tot, respira la seva obra.

És una llàstima que aquest bé de Déu d'inspiració avui romangui ignorat en el més inexplicable arraconament. De tota la seva obra: la religiosa (la qual, junt amb les sardanes, constitueix, ben segur, la part més important de la seva producció, si més no, aquella en la qual va abocar-hi més sentiment i més sinceritat); les cançons per a veu i piano, la música de cambra, la que va escriure per al teatre líric, de la qual cal destacar-ne l'intent de convertir en òpera el poema dramàtic de Ventura Gassol "La Cançó del vell Cabrés", —que no pogué realitzar— i de la qual ressalta la magnífica Obertura i diversos passatges; l'estrena va tenir lloc l'any 1932 al desaparegut Teatre Vidal, amb l'assistència de

l'autor del llibre, que constituí una autèntica sorpresa per al públic guixolenc, en adonar-se que Josep Mª Vilà havia entrat en aquell període de maduresa en el qual les obres que es realitzen cal mirar-les amb un cert respecte. I finalment, les sardanes. Les de la primera època inevitablement influenciades per l'estil garretjà, però, a poc a poc, cada vegada més personals, veritables joies de clara i consistent expressió melòdica i d'un sabor empordanès indubtable. De tota la seva obra, repeteixo, els guixolencs d'avui què en coneixen? Si descomptem alguna sardana, res.

Jo sempre havia esperat que, en inaugurar-se el Teatre-Auditori Municipal, els responsables de la seva gestió haurien disposat que el primer acte consistís en un magne concert simfònic, el programa del qual fos dedicat a les dues màximes figures musicals guixolenques: Juli Garreta i Josep Mª Vilà. Però no; no fou així, ni ho estat fins ara. Es veu que allò que ningú no és profeta a la seva terra, a Sant Feliu es compleix al peu de la lletra.

És per això que cal agrair a Mossèn Josep Mª Cervera que, gràcies a "la seva estimació als ganxons i a la seva pàtria", s'hagi decidit a escriure aquesta succinta però entranyable semblança del qui fou mestre de molts i amic de tots els qui el vam conèixer, en Josep Mª Vilà i Gandol. Tant de bo que el seu treball, pugui evitar que la ingratitud col·lectiva deixi caure en l'oblit la persona i l'obra d'aquell qui la prematura mort va privar que de la seva esponerosa inspiració, en poguéssim recollir molts més fruits saborosos.

LLUÍS LLOANSÍ I MARILL

AL LECTOR

Fou el matí del diumenge següent a la meua entrada a Sant Feliu de Guíxols en qualitat de rector de la feligresia guixolenc, el setembre del llunyà 1946. Després de la celebració de l'Eucaristia venia a saludar-me una dona d'un tarannà senzill i d'un físic tirant a tímidesa. Portava a les mans un objecte embolcallat amb un mocador blanc que desplegà curiosament: era un retrat pulcrament emmarcat al qual li feia un petó. En presentar-lo, em digué: "és el meu fill ja difunt, en Josep Mª Vilà i Gandol" i unes llàgrimes subratllaren el seu sentiment. Quedà sorpresa quan li responia que ja el coneixia i com havíem coincidit al Collell en ocasió de l'estrena del *Virolai* que havia musicat bellament, mentre li feia ofrena, en nom del Centre educatiu i del Santuari, d'un quadre d'artesanía dedicat a la Mare de Déu collellenca. Val a dir que la felicitava per les qualitats del fill traspasat i li feia elogis dels seus coneixements musicals. La Plàcida —aquest era el nom de la mare d'en Josep Mª Vilà— es retirà conhortada i moria el 15 de novembre de 1947.

En escriure la biografia del mestre Francesc Civil i Castellví, arran del seu traspàs, afirmo que em decidia realitzar-la, no només per retre un sentit homenatge al plorat amic i mestre eximi, sinó també per emplenar un buit que, en l'esdevenidor, podria experimentar l'art musical en les nostres contrades.

Aquest és el cas del mestre Josep Mª Vilà i Gandol. És veritat que té un monòlit aixecat al final del Passeig dels Guíxols, un carrer dedicat i la premsa local li ha dedicat sengles articles, demés d'unes notes biogràfiques⁽¹⁾. És d'estimar particularment la publicació de l'opuscle *el fet musical a Sant Feliu de Guíxols (1865-1965 i Apèndix)* de Gerard Bussot i Liñón, treball de gran mèrit ensem que indispensable per obtenir una visió gairebé completa de la música a casa nostra. No cal dir que tot això ha estat un valuós material per a la biografia present, completat amb unes dades interessants aportades per la supervivent familiar més propera, Na Maria Salomé de Blas i Vilà.

Finalment ha estat de gran preu la disponibilitat de les obres

(1) Salvador Simon i Donatiu (Àncora, 1988). La mare d'en Salvador era cosina germana de la mare del nostre biografiat.

del mestre Vilà per a la seva catalogació i estudi. Sempre, però, haurem de lamentar l'absència de més d'una partitura traspaperada per l'acció del temps.

Vet ací, doncs, l'objecte de la publicació present. Rememorar i donar a conèixer a les generacions futures un guixolenc notable en l'art musical, cosa que m'ofereix una nova avinentesa per a palesar la meva estimació als ganxons i a la seva pàtria.

I

INFÀNCIA D'EN JOSEP Mª VILÀ

Naixia en Josep Mª Vilà i Gandol a Sant Feliu de Guíxols el 19 de novembre de l'any 1904, fill de Josep Vilà i Andreu, de Vidreres i de Plàcida Gandol i Martí, de Llagostera. Llavors la seva llar era al carrer de Sant Antoni, en l'immoble propietat de la família Sibils que ocupava els baixos, mentre el primer pis fou la llar Vilà-Gandol. Posteriorment es traslladà al carrer de Sant Roc.

Hi ha etapes de la vida humana que l'historiador coneix molt vagament. Una d'elles és la seva infància, la qual, cabalment, marca l'existència d'una persona. L'infant, d'ordinari i per petit que sigui, és tot avidesa i assimilació. Els seus sentits, encara verges, s'obren amb cobdícia; la seva intel·ligència es desperta amb veritable desig d'aprendre i de conèixer les coses. I tot quedarà imprès en el seu interior. D'ací l'enorme importància de recollir totes les dades possibles de la infantesa del futur geni que intentem historiar.

Ens conta en Salvador Simón, en el seu esbós biogràfic citat, que "en el monòlit aixecat al Passeig dels Guíxols, la mirada del mestre Vilà es decanta vers Sant Elm, la deliciosa muntanya coronada per l'ermita dedicada al Sant esmentat, molt a prop de la roca de Sant Jaume i damunt de la frondosa cala del Vigatà. Allí en Josep M^a anava a jugar d'infantó amb la seva mare... "Allí, sens dubte, descobriria tot el petit món santfeliuenc que tant estimà al llarg de la seva vida de breu durada. Allí descobriria el gran món de la natura amb el sol i la lluna, les muntanyes, els pins, la mar

L'infant Josep M^a i els seus pares (Arxiu Salvador Simón)

En Josep M^a amb el seu petit violí (Arxiu familiar)

esvalotada o la mar plana, com cantarà magníficament una de les seves sardanes.

I segueix contant el mateix Simon que "ja de molt petit, en Josep M^a sabé demostrar la seva vocació a l'art musical, tot fent-se uns instruments rudimentaris, cantant cançonetes, passant així llargues estones del seu lleure infantil". Vet ací com aquestes breus dades biogràfiques ja ens defineixen i marquen l'existència del plorat mestre Vilà. Decididament fou un enamorat de la bellesa que sabé plasmar eloqüentment en l'art musical!

S'imposava doncs vetllar per les afeccions de l'infant per tal que, ben endegades, encertessin el terme cobejat. Calia trobar bons mestres que el guessin pels camins dreturers de l'art musical. Així rebia les primeres nocions a prop dels professors locals Agustí Figueras, Ramon Novi i de l'eminent Juli Garreta.

Conten els pocs alumnes supervivents de l'eximi mestre, que la paciència era una de les virtuts necessàries per comptar-se entre aquells. El plorat Garreta no tenia noció del temps. D'ofici rellogter, tocava als alumnes suportar unes llargues estones de retard del mestre, absorbit, a vegades, per unes ocupacions professionals ineludibles o, també, perquè es trobava de visita a la llar del gran pianista, Marià Vinyas, parlant de música i de composicions en projecte.

Mentrestant, el nostre Josep M^a freqüentava l'escola regentada pels germans Iasallians, dita de Sant Josep, on rebia, amb aprofitament, una sòlida formació literària. La seva bonica veu de tiple fou aplaudida, més d'una vegada, a la Capella del Centre o en les vetllades del seu petit teatre. Aquesta particular circumstància desvetllà l'atenció d'un mecenes que patrocinà l'entrada del nostre infant, ja quasi adolescent, a l'Escolania del Monestir de Montserrat.⁽¹⁾ Així m'ho ha contat la seva cosina germana ja esmentada Na Maria Salomé de Blas Vilà.

(1) Dª Jacinta Pascual de Pascual.

II

L'ADOLESCENT, JOSEP Mª VILÀ, A L'ESCOLANIA DE MONTSERRAT

Em plau encetar aquest capítol amb un fragment de la biografia del citat mestre Francesc Civil, antic escolà de Montserrat. "L'Escolania de Montserrat ha assolit un renom gloriós i merescut dins el conjunt harmoniós de la Santa Muntanya. Els poetes han cantat l'encís dels patges de la Verge que, des de segles llunyans, adrecen les lloances a la Mare de Déu i comparen llurs cants al dolç batement d'ales d'àngel. L'Escolania de Montserrat ha estat en el decurs del temps un planter de músics il·lustres i molts dels seus monjos i abats poden gloriejar-se d'haver sorgit de l'estol d'infants que ha pres el famós nom, únic i inconfusible, de *L'Escolania de Montserrat*"⁽¹⁾. Amb raó deixa escrit el monjo benedictí de Montserrat, P. Ambrós, M. Caralt: "L'Escolania d'infants cantaires és i ha estat en totes les edats la nota més encisera, la flor de la muntanya, l'alegria del Santuari, la joia del monestir, que ha robat sempre els cors dels devots pelegrins"⁽²⁾.

Segons el Registre d'escolans del Santuari montserratí, el dia 16 de febrer de l'any 1917, féu l'ingrés a l'Escolania Josep Mª Vilà i Gandol i en va sortir el dia 15 de setembre de l'any 1921. És, per tant, errònia la data de l'any 1914 que fixa més d'una nota biogràfica relativa a l'any de l'entrada d'en Josep M^a a l'Escolania de Montserrat.

Hem qualificat més amunt d'adolescent el nostre biografiat tota vegada que raneja els 13 anys. Ara bé, l'ingrés a l'Escolania montserratina és, ordinàriament, als 8 o 10 anys. Es féu una excepció. D'una banda, el bagatge literari i, particularment, el musical que portava i, de l'altra, les excel·lents informacions que donar-la el mecenes citat anteriorment, tot contribuirà perquè es faci l'ingrés cobejat.

El sojorn, per tant, del nostre escolà a la Santa Muntanya fou de 4 anys i 7 mesos exactament, sojorn relativament breu, però intens en l'aprofitament.

Deixant de banda l'aspecte literari, que perfeccionà notable-

(1) Girona, 1992, pàgs. 25 i 26.

(2) Abadia de Montserrat, 1955; pàg. 3

En Josep M^a a l'Escolania de Montserrat
(Arxiu familiar)

ment, l'ensenyament musical que es dóna a l'Escolania es completíssim. En primer lloc hi ha l'exercici indispensable de veu perquè assoleixi una plenitud sigui de soprano o de contralt, tant en particular com en conjunt. Hi ha després l'estudi del piano, obligatori per a tots, cosa que els disposa a un coneixement cada dia més perfecte de la música religiosa no menys que de la clàssica. Demés del piano, el nostre Josep M^a també es lliurà a l'estudi de la viola i del contrabaix que tocà notablement. A més no els manca l'estudi de l'harmonia, el maneig de l'orgue i la pràctica del cant gregorià, que no poden preterir, ni tampoc poden

oblidar l'estudi de la història de la música que els ajuda a descobrir les seves belleses ensem que familiaritzar-se amb els grans mestres de l'art musical.

Així tenim que el treball en comunitat estimula magníficament l'alumne que aspira arribar a les fites on han arribat els seus mestres, tots d'una vàlua indiscutible. Entre ells sobresortia, aquells dies, el P. Anselm Ferrer, el director de l'Escolania. Hom diria que d'ell copià el nostre biografiat la grandesa i la seriositat en les seves composicions, mentre l'estimularia també el record de dos guixolencs que vestiren a Montserrat l'hàbit benedictí i foren grans organistes del Santuari, Jeroni Castell i Josep Bassó.

Fou el 7 de maig de l'any 1920 que el nostre adolescent degustà per primera vegada l'aspror d'una sorpresa inesperada: la mort del seu pare! La mare quedava sola i sense gaire recursos econòmics. Caldrà, doncs, pensar en el retorn d'en Josep M^a, d'altra banda en una edat que l'invitava a deixar l'Escolania.⁽³⁾ Això arribà el dia 15 de setembre de l'any 1921.

(3) D'acord amb la mare i els monjos es convingui que en Josep M^a no sortís de Montserrat fins la seva marxa definitiva.

III

RETORN A SANT FELIU D'EN JOSEP Mª VILÀ

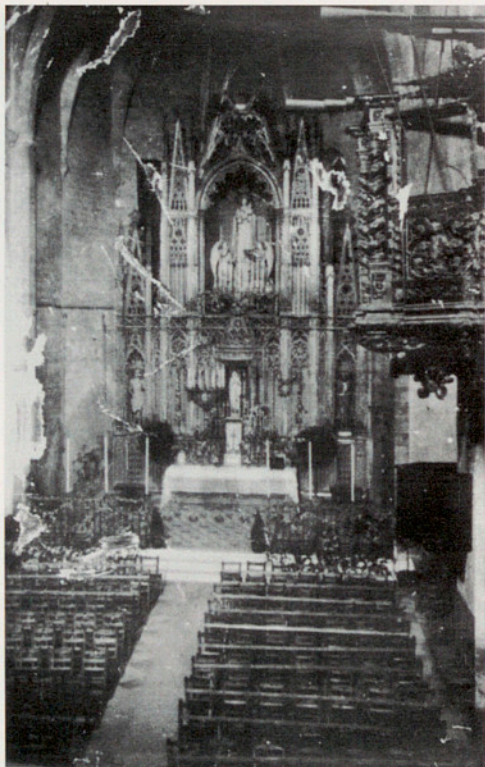
D'entrada es trobà familiarment amb un canvi radical i amb un buit difícil d'emplenar: l'absència del seu plorat pare. Ben situat a l'ombra de l'hisendat guixolenc Sibils, en Josep Vilà mereixia la plena confiança del seu amo en el magatzem d'exportació i d'importació de la fusta. Atacat de tuberculosi, llavors una malura greu i gairebé incurable, havia sucumbit com diem més amunt.

La mare, esperant el retorn del fill, decidí abandonar la llar de moment i oferir-se al servei domèstic, cosa que acceptà voluntariosament la família del metge, doctor Oliu. Certament que és de lloar aquest gest de la Plàcida que optà fer semblant sacrifici a favor del seu fill perquè, a Montserrat, portés a bon terme els seus estudis musicals.

Ja a Sant Feliu, en Josep M^a fou acollit generosament a redossa dels seus oncles, el matrimoni Juli de Blas i Concepció Vilà. Calia ara resoldre el problema econòmic per alleujar el pes de la mare i obrir-se pas per l'aspre camí de la vida. De primer treballà al taller de rellotgeria "Aviñó", instal·lat al carrer de Mossèn Cinto Verdaguer xamfrà Sant Antoni, cosa que alternà, de bon començament, amb les classes de solfeig i de piano.

L'any 1925 moria mossèn Narcís Musqueras, organista de la Parròquia. Es possessionà del càrrec l'any 1895, succeïnt mossèn Agustí Martra que passà a la Parròquia d'Olot. Val a dir que mossèn Musqueras fou un gran organista i un excel·lent improvisador. En Juli Garreta n'era un fervent admirador i afirmava que era un gran intèrpret de Bach. La seva substitució, per tant, es feia difícil. A Sant Feliu ningú més ben preparat que en Josep Mª Vilà. El nostre biografiat fou l'elegit i nomenat organista de la Parròquia de Sant Feliu, el mateix any 1925.

En prendre possessió del càrrec, en Josep M^a quedava absorbit per la feina, no només per les ocupacions de professor de música i de la professió de músic en actiu, sí que també haurà d'afegir a la tasca d'organista la de Mestre de Capella, és a dir la formació de petits cantaires i el manteniment d'un Cor parroquial. Per això, el responsable de la Parròquia cregué oportú el nomenament d'un Mestre de Capella. Aquell mateix any era ordenat sacerdot en Camil Geis, molt afeccionat a la música. D'acord

L'antic orgue de la Parròquia i l'Altar Major.

amb en Josep M^a fou proposat a la superioritat per tal d'assumir el mestratge de cant del temple parroquial guixolenc. Davant l'acceptació de l'interessat, la feina que pesava damunt del nostre biografiat quedà desdoblada, mentre la Parròquia santfeliuencà tindrà, altra vegada, un Mestre de Capella.⁽¹⁾

Em consta que les relacions entre en Josep M^a i mossèn Geis foren immillorables. Excel·lent poeta, mossèn Camil féu la lletra d'una sardana que musicà el nostre Vilà i que té per nom "La sardana dels sembrats". Aquesta bonança, però, durà poc. L'anterior mestre de capella, el vicari

mossèn Llambert Font, solament en caràcter interí, no estigué d'acord amb l'actuació de mossèn Geis, cosa que motivà la renúncia del càrrec i la marxa a La Cellera de Ter en qualitat d'organista aquella parròquia. Malgrat el breu sojorn de mossèn Geis a Sant Feliu, fundà una "Schola Gregoriana" que assolí notable perfecció. El perdérem l'any 1927. El mestre Vilà quedà, per tant, novament responsable de l'orgue i del cant a la parròquia santfeliuencà.

Ja en plena possessió dels recursos de l'orgue —el rei de tots els instruments musicals, segons Mozart—, sabé treure'n tot el rendiment possible i tractar-lo sempre amb l'estil gran i magnífic que bé es mereix. A això contribuïren els llargs i especials estudis realitzats a Montserrat.

(1) El primer fou mossèn Josep Rovira Geonès.

Enriquí l'Arxiu musical religiós amb composicions pròpies tant orgàniques com polifòniques. Entre les primeres, sobresurt la *Marxa Abacial*, dedicada a l'Abat Marcet de Montserrat. La polifonia fou enriquida amb dues *Misses* a 4 veus mixtes amb acompanyament d'instruments de corda i un solemne *Te Deum*, estrenat arran de la Missa Nova del fill de Sant Feliu, el plorat mossèn Ramón Lloansí. M'abelleix recordar que una de les *Misses* fou executada en l'estrena del nou orgue, l'any 1959. Ultra aquestes composicions esmentades, cal enumerar un enfilall d'Avemaries, de cants marians i, particularment, els Goigs dedicats al Patró de la Parròquia, Sant Feliu, a la Mare de Déu dels Àngels, titular de la mateixa Parròquia i a la Verge del Bon Viatge, venerada a l'ermita de Sant Elm.

Cal remarcar que, en aquest mateix any, afegí a les seves activitats una tasca altament profitosa com era donar classes gratuïtes de solfeig als nois i noies, planter de l'entitat coral llavors existent "Nova Gesòria".

IV

EL MESTRE JOSEP Mª VILÀ, MÚSIC

Ultra la docència, també per exigències de la vida, trobem en Josep M^a participant enmig de diferents grups musicals. Els seu instrument preferit fou, ordinàriament, el piano. Dominava, així mateix, el contrabaix i la viola. Conta en Salvador Simón que "segons confessió d'algun músic santfeliuenc, per circumstàncies emergents, s'havia atrevit a tocar la segona tenora a les sardanes. En Josep M^a no tenia mai un no per a ningú i si algú li suggeria alguna suplència forçada, per bé que s'hi resistia, acabava fent el que li demanaven".

D'una manera fugissera, esmentarem els dots de director del nostre biografiat, palesats particularment en l'entitat susdita "Nova Gesòria". Oferí una solució de continuïtat a l'antic Orfeó "Gesòria", dirigit pels mestres Novi i Codina, l'últim dels quals vingué de Figueres per assumir la seva direcció. "Nova Gesòria" tingué una trajectòria ascendent sota la direcció del mestre Lluís Badosa i el nostre Josep M^a. Aquella, però, quedà truncada per la Dictadura del General Primo de Rivera, ja que dissolgué totes les entitats culturals catalanes. Això no obstant, el nostre biografiat s'atreví, la vigília de la Pasqua de l'any 1926, a fer sortir pels carrers de

Sant Feliu els seus cantaires i féu ressonar en l'espai les notes vibrants de les típiques Caramelles de les quals en Josep M^a era l'autor i director.

L'entitat es convertí llavors en un veritable orfeó, engruixit per elements d'antigues masses corals. Conegué molts èxits fins que, durant el bienni 1927-1929, fou clausurat novament.

Tornant a l'actuació del mestre Vilà en diferents grups musicals cal

El Mestre Vilà al piano (Arxiu "Àncora").

esmentar, de primer, el Quintet Garreta, en el qual ingressà de contrabaixista fins que suplí, al piano, el malaguanyat Juli Garreta. Aquest grup musical assolí molts aplaudiments arreu on actuava. La garantia fou la continuïtat de bons músics, suplint absències inevitables. Això féu que adquirís una gran reputació, deixant ben alt el nom del seu fundador i de la ciutat fins a la seva extinció, esdevinguda l'any 1935.

La temporada musical de l'any 1931 conegué la formació de la *Cobla-Orquestrina Guixolenca* en la qual el mestre Vilà tocava, respectivament, el contrabaix i el piano. L'any 1934, deixava l'orquestrina i passava a formar part de l'orquestra *Dazzling Jazz*.

Cal, però, tenir en compte que el debut, talment com un assaig, d'en Josep Mª Vilà en el conjunt orquestral fou en la Joven-tut Artística, dirigida pel mestre Agustí Figueras. Fou el moment de la importació d'una música exòtica que demanà als nostres músics una gran força d'adaptació si no volien sucumbir en la seva tasca artística. Els qui recordem encara les belles *Danses* de l'excel·lent compositor figuerenc, Albert Cotó, "les danses del qual no eren de cotó sinó de seda" —deia el meu mestre d'orgue, mossèn Lleys— ens costa digerir els crits d'uns cantaires actuals acompanyats de convulsions gairebé simiesques. Ha estat la degeneració dels sons exòtics de què parlàvem ara mateix! Cal, per tant, admirar l'exemplar conducta d'adaptació dels nostre mestre Vilà, músic d'un estil més aviat romàntic i seriós. Sigui com sigui, els grups musicals de què hem parlat queden enaltits en la posteritat per la seva presència.

V

JOSEP Mª VILÀ, COMPOSITOR

El famós musicòleg, Felip Pedrell, ens adverteix en el seu *Diccionari Tècnic de la Música* que "el compositor és el qui escriu música d'acord amb les regles de l'art"⁽¹⁾. D'entrada, cal afirmar que tot compositor és fill de la seva època. Els temps de la formació del nostre biografiat eren temps dominats pel romanticisme, autèntica manifestació de l'afectivitat, més clar, de la subjectivitat.

En Josep Mª Vilà estava dotat d'un caràcter afectiu, d'una urbanitat que no exclouïa ningú, "ni tenia un no per a ningú" dèiem suara. Les seves produccions havien de palesar, per tant, els seu talent delicat.

Després d'un estudi profund de la seva personalitat musical, hom arriba a la conclusió que caldrà veure'l no tant com artista assegut enfront del piano o de l'orgue, sinó més aviat com el gran compositor enfront de la taula de treball transcrivint sobre el pentagrama les idees musicals que li brollaven amb fluïdesa, saturat de música i posseïdor d'una tècnica perfecta. Tradueix, de primer, la idea musical, fruit d'una emoció dominant o d'una inspiració sobtada, amb el llapis a la mà, fins que, conscient de la seva producció, la cristal·litza a pulcrament i de forma definitiva.

Evidentment que existirà, com en tot compositor, el tempteig obligat que s'escolerà forçosament fins que es definirà i romanirà el geni. Així tenim que des de la primera sardana "La pastoreta de Solius", escrita a Montserrat poc abans de deixar l'Escolania, fins a les darreres, tècnicament parlant, hi ha un abisme.

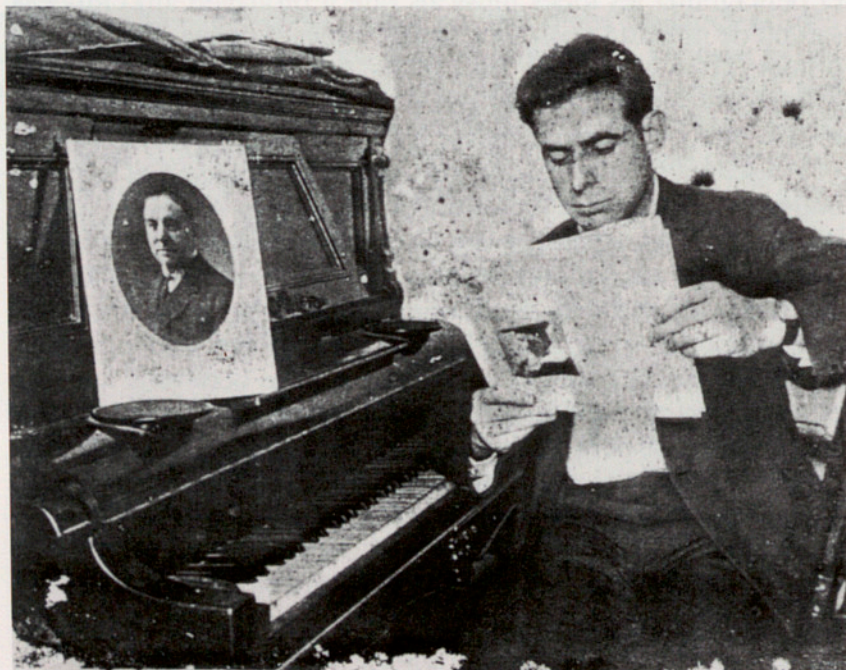
Per això, en el decurs del temps, s'escatimen els elogis en la premsa local; més tard, la crítica esdevé més benèvola, atès que el nostre compositor ha de lluitar en varis camps de l'art dels sons; finalment, però, es farà justícia. Així el Setmanari guixolenc, *La Costa Brava* ens deixa escrites aquestes paraules encomiàstiques: "La seva carrera —referint-se al nostre biografiat— constituïda a base de continuats èxits, el portà a vèncer, a la llarga, l'obstacle de la indiferència amb tot el que es mira com a novell

(1) Pàg. 105.

i província, per situar-se, finalment, en l'envejable lloc dels privilegiats".

Posseïm més d'un motiu del triomf ascendent del mestre Vilà, entre altres, el talent d'un músic *a natura*, ricament conreat, i el consell assenyat del seu gran mestre, Juli Garreta, que insistí més d'una vegada dient-li "no escriguis mai res que no sigui fruit de tu mateix; escriu sempre alguna cosa en la qual puguis retrobar-te; si creus els altres i et desvies de la veritat íntima, sempre produiràs una cosa borda i et faràs malbé".

Més avall em plaurà inserir la llista completa de les obres que consten en l'Arxiu Musical del mestre Vilà, començant per les produccions religioses. La cloenda pertany a les obres teatrals. Resumint: la tasca és molta si tenim en compte la curta vida del nostre compositor. Per això bé mereix el qualificatiu de malaguanyat!

En Josep M^a al seu piano. (En Garreta al fons). (Arxiu Salvador Simon)

VI

ELS DARRERS TEMPS DEL MESTRE VILÀ I GANDOL

Ens trobem a l'any 1936. La maltempsada que començà el juliol del mateix any posà pals a les rodes de la carrera ascendent d'en Josep Mª Vilà. El culte religiós quedà abolit i l'orgue destruït. Edificis i coses sagrades foren intervingudes. Havia esclatat un clima de violència i de repressió. Els estaments foren col·lectivitzats, cosa que afectà de prop el mestre Vilà; d'altra banda era d'un tarannà obertament religiós. Aquest estat d'inseguretat devia influir a desvetllar la malaltia hereditària —no oblidem que el pare morí tuberculós— que el portaria al sepulcre. L'actuació del nostre biografiat, enmig de surts i de sospites, malament podia escolar-se pels camins d'una eufòria pretèrita!

La primera actuació de l'"Orquestra Col·lectivitzada del Cinema" s'esdevingué el mateix juliol de l'aixecament militar. Em contava un contemporani, excel·lent músic de la nova orquestra d'una trentena de professors, que l'actuació fou poc reeixida per causa del desnivell instrumental. Vet ací un nou motiu de desencís en el nostre gran mestre. Preocupat per tants esdeveniments adversos, la seva salut pitjorà dia per dia fins a la fatal disseminació pulmonar. La tarda del 15 d'agost del 1936, quan es disposava a una actuació pianística, hagué de cancel·lar el compromís ja que sofrí el primer vòmit sangonent. De mal en pitjor, gràcies a la intervenció del guixolenc en Josep Irla i Bosch, personalitat política molt influent en aquells moments, ingressà a l'Hospital de Santa Caterina de Girona, on morí el 18 de març de 1937.⁽¹⁾ El mateix Irla disposà el trasllat del cadàver a Sant Feliu per ésser sebollit al Cementiri guixolenc.

Segons testimoniatge del bon amic, Lluís Blanch, present a l'acte, recorda encara l'emoció dels assistents i les paraules de fervent admiració envers el mestre traspassat que pronuncià el seu parent, en Vicenç Gandol.

Donem per enllestit l'assaig biogràfic d'En Josep Mª Vilà, les dades aportades són més que suficients per tal de posseir un coneixement prou exacte del malaguanyat mestre.

(1) La data del seu ingrés fou el 14 de gener de 1937.

Als 60 anys del seu traspàs, els nostres temps es distingeixen per un pluralisme en el terreny de les idees i dels costums. Amb tot, és conhortador contemplar com en el món privat regna una tolerància, més encara, una harmonia entre la gent que professa doctrines oposades en qualsevol matèria. Hi ha, però, una excepció. Després de les preocupacions polítiques, la música, l'art més gran de tots, és l'únic que apassiona els nostres contemporanis, sense distinció de classes i de capacitat. És un fet innegable! Per això podem afirmar que el nostre segle és el segle de la música, l'art més popular i el més estimat. Per aquest motiu m'ha plagut presentar la semblança del mestre Josep Mª Vilà, un geni entre els guixolencs, talment com un punt de referència i una senyera digna d'enarborar sota el cel blau de Sant Feliu de Guíxols!

VII

LLISTA DE LES OBRES DEL MESTRE JOSEP M^o VILÀ I GANDOL

En establir —en la mesura del possible— la llista de les obres del nostre biografiat, cal remarcar que el pas de tot artista ha de referir-se i sintetitzar-se en les seves produccions. Les del nostre Mestre són, d'ordinari, notables i abundants donada la seva curta vida. Ara que el sol fet de treballar en tota mena de gènere musical és laboriós i comporta un risc. Tot amb tot, el mestre Vilà ha merescut l'aprovació i la simpatia, no solament dels melòmans, sinó també dels profans. I això és de remarcar. Fou un clàssic en la seva forma i fidelíssim en les tradicions dels grans mestres.

Marcat per la seva presència a l'Escolania de Montserrat, es distingí en la composició religiosa envers la qual sentí sempre una gran estimació i en la qual reeixí particularment. En la composició de cançons fou delicat i d'un estil elegant. Com a bon empordanès, ens deixà excel·lents mostres en l'art sardanístic. Enamorat del seu mestre, en Juli Garreta, l'imità, de primer; no gaire més tard, empenqué una gran volada i es definí com a

Handwritten musical score for "Cançó a la clavellina" by Josep M. Vilà i Gandol. The score is written on three systems of staves. The first system is titled "Cançó a la clavellina (pianissimo)" and includes the note "(Facsimil de la composició)". The second system is titled "Dramático. (Canta de la fúria de la cada espina, tot augmentant la clavellina)" and includes the tempo marking "Moderato molto". The third system is titled "Finis de la vella a la parida". The score features various musical notations including dynamics (pp, mf, f), articulation (accents, slurs), and performance instructions like "Vivace" and "Lento".

gran compositor per l'originalitat de les seves sardanes. Finalment, mereix una citació encomiàstica la seva traça en l'art teatral deixant-nos unes pàgines brillants per la seva inspiració i per l'acurada instrumentació.

POLIFONIA RELIGIOSA

a) CANTS MARIANS (Text català)

SALVE DELS MONJOS, a cor

GLÒRIA A MARIA, a cor

COBLES AL COR DE MARIA, cor i dues veus blanques

COBLES A LA VERGE DEL CARME, a cor

PREGÀRIA A LA VERGE, a cor i dues veus blanques

SIA VOSTRA GRAN PURESA, a tres veus blanques

VIROLAI A LA MARE DE DÉU DEL COLLELL, a cor i quatre veus mixtes

HIMNE AL COR DE MARIA, a cor (dedicat als arxiconfreres catalans)

HIMNE DE LES FILLES DE MARIA DE CATALUNYA, a cor

HIMNE A LA IMMACULADA, a cor (dedicat al col.legi lasal.lià guixolenc)

GOIGS DE LA MARE DE DÉU DELS ÀNGELS, a cor

GOIGS DE LA MARE DÉU DEL BON VIATGE, a cor

GOIGS DE NOSTRA DONA DE MONTSERRAT, a cor i dues veus blanques

COL.LECCIÓ DE CINC AVEMARIES, a dues veus

2a COL.LECCIÓ DE CINC AVEMARIES, a dues veus

b) CANTS MARIANS (Text llatí)

AVE MARIA, a solo de tenor i a quatre veus mixtes

SALVE MONTSERRATINA, a tres veus mixtes

SUB TUUM PRAESIDUUM, a dues veus blanques

RECORDARE, VIRGO MATER, a dues veus blanques

c) CANTS EUCARÍSTICS (Text català)

SOBRE EL PIT, a cor

LES ROSES DE JESÚS, a cor

JESÚS, VENIU, a cor

A JESÚS SAGRAMENTAT, a cor

COBLES AL SAGRAT COR DE JESÚS, a cor i dues veus

DAVALL LES OLIVERES, Coral a 4 veus mixtes

d) CANTS CATEQUÍSTICS

MANAMENTS DE LA LLEI DE DÉU, a cor
JO PECADOR, a cor
LA MORT DEL JUST, a cor

e) CANTS RELIGIOSOS DIVERSOS

PREGÀRIA A SANT LLUÍS, a cor
GOIGS DE SANT FELIU AFRICÀ, a cor
GOIGS DE SANT BALDIRI, a cor
GOIGS DE SANT JOSEP, a cor
L'ALEGRIA DE SANT JOSEP, a cor (harmonització)
HIMNE A LA SAGRADA FAMÍLIA, a cor
A SANTA TERESA DE JESÚS, a cor

f) DIVERSOS CANTS RELIGIOSOS (Text Llatí)

BONE PASTOR, a tres veus d'home i acompanyament de cor-
da
PANIS ANGELICUS, a 4 veus mixtes i acompanyament de cor-
da
QUID RETRIBUAM DOMINO, Coral a 4 veus mixtes
PUERI HEBRAEORUM, a 4 veus mixtes
GLORIA LAUS, a 4 veus mixtes
O VOS OMNES, a 4 veus d'home
QUEM VIDISTIS, PASTORES, a 4 veus mixtes
TE DEUM, a 4 veus mixtes i orgue

g) MISSES

MISSA A LLAOR DEL COR EUCARÍSTIC DE JESÚS, a 4 veus
mixtes i orgue
MISSA A LLAOR DE LA MARE DE DÉU DELS ÀNGELS, a 4
veus mixtes i orgue

Nota: La primera de les misses esmentades fou estrenada l'any 1930 amb motiu de la Festa Major. La segona fou estrenada l'any 1935, per la mateixa efemèride.

POLIFONIA PROFANA

A LA NOSTRA BANDERA, himne a 4 veus d'home (Lletra d'Albert Sans)

CARAMELLES, a 4 veus d'home

SARDANEJANT, a 4 veus d'home

NOVES CANÇONS, a solo. (Lletra d'Asmarats, pseudònim de Joan Soler)

CANÇÓ DEL BATRE, popular tarragonina, a 4 veus d'homa i tenor solista

CANÇÓ A LA CLAVELLINA, lied per a soprano. (Lletra de Francesc Masferrer)

CANÇÓ A L'AMIGA, lied. (Lletra de Saleta i Llorens)

CANÇÓ, lied (Lletra de Bosch i Vila)

AMOR LLEUGER VOL JOGUINES, lied. (Lletra de Bosch i Viola).
Les dues cançons són del recull de poemes *A L'OMBRA DE L'AMOR*.

NEGUIT, sense partitura

GENTIL MARINETA, cuplet. (Lletra de Pere Pujol)

LA PRESENTALLA, cuplet. (Lletra de Pere Pujol)

DOS BALLABLES COREJATS amb orquestrina

LA FOLLIA DEL XARLESON, cuplet (Lletra de Joan Soler).

EL JOVENT D'ARA, cuplet. (Lletra de Joan Soler).

HAVANERA COREJADA

EL FOX-TROT DEL MEU COSÍ (Lletra de Joan Soler).

ESPERANCES I IL·LUSIONS (Lletra de Joan Soler).

ROMATXI, fox-trot (Lletra de Joan Soler).

A UNA NOIA QUE CULL FLORS, cançó per a soprano. (Lletra de Manuel Valdeperes).

MOSSÈN JOSEP Mª CERVERA I BERTA

COMPOSICIONS SIMFÒNIQUES

RECUILL DE BALLETS POPULARS I CORRANDES
NOU RECUILL DE DANSES POPULARS
DOS MINUETS: CANÇÓ D'UN MATÍ, quintet de corda
NOVENBRAL, quintet de corda
MINUET EN RE MAJOR, quintet de corda
JENNY, simfonia per a orquestra
SCHERZO, instruments de cobla
OBERTURA A L'OBRA *L'Endemà de bodes*, instruments de cobla
IMPRESSIONS CATALANES, recull de danses i cançons
NOVES IMPRESSIONS CATALANES, recull de danses i cançons
LLEGENDA, poemet per a petita orquestra
PRELUDI a l'acte segon de l'obra *TRAÏDORIA NO VENÇ L'AMOR*,
per a petita orquestra
CANT A LA LLIBERTAT, marxa per a quintet de corda
LA FILADORA, per a orquestra. (D'aquesta peça solament existeix la partícula de fiscorn)
EL TIMBALER DEL BRUC, poema simfònic per a tres cobles⁽¹⁾
MARXA ABACIAL per a orgue.

(1) Estrenat a Sant Feliu i resposat al Palau de la Música Catalana l'any 1967 per les cobles *Ciutat de Barcelona*, *Popular* i *La principal de la Bisbal*, sota la direcció del mestre Lluís Lloansí i Marill.

SARDANES

PER ORDRE CRONOLÒGIC

- 1921 La pastoreta de Solius
- 1922 Quan l'amor neix
- 1923 Flors de maig
- 1923 Pels cims
- 1923 Esclat d'amor
- 1924 En Pere Gallerí
- 1924 Muntanya amunt
- 1924 La boira
- 1924 A Gesòria
- 1924 Vol de gavines
- 1924 Cançó de l'enamorada
- 1925 La Rosius
- 1925 La pubilleta
- 1925 Roselles i ginesta
- 1926 Els tres tambors
- 1926 La gata i el belitre
- 1926 Confidències
- 1926 La més gentil
- 1926 S'Agaró
- 1927 L'aplec de l'amor
- 1927 Riallera i enjogassada
- 1928 Mar plana
- 1928 La xucladora marina (reversa)
- 1928 Noies gironines
- 1929 Costejant
- 1929 Mossa d'hostal
- 1929 Galania
- 1931 En Sulipa
- 1931 El gegant encantat
- 1931 Gentils Llucietes
- 1932 Fogalleig jovenívol
- 1933 Pedralta
- 1934 Deliciosa
- 1935 Nupcial
- 1935 A una noia bruna
- 1935 Àngela

SENSE DATA CERTA

Pastor i pubilla
La donzella catalana
Sardanejant
Nina dels ulls blavosos
La sardana de les flors
La boira
Adela
Poncellina
Amorosa confidència
Anem a la festa

SARDANES COREJADES

La sardana dels sembrats, a 6 veus mixtes
Aires de sardana, a 6 veus mixtes
Dansant, dansant, a 3 veus mixtes i piano
Dansant, dansant, a 6 veus mixtes i piano

DANSES EXÒTIQUES (PER A PIANO)

(En compondre música lleugera, el mestre Vilà emprava el pseudònim *Diesel*.

EL FOX-TROT DEL MEU COSÍ
EL JOVENT D'ARA
DANCING (SEGON QUADERN):
JOYFULL LIFE IN HOLLYWOOD
DANCING TRILLS
PÍROPS
OH QUEL VERTIGE!
DO YOU LOVE ME?
MERO'S BARBER SHOP
THE FOLLY OF THE CHARLESTON
L'ARRIBADA DEL MINISTRE (FOX-TROT)
L'ARRIBADA DEL MINISTRE (ONE STEP)
DANCING (QUADERN IV)
CAPITAN BUFFALO BILL (MARXA)
SILK LEGS (ONE STEP)
DANCING TRILLS (FOX-TROT) per a piano i instruments de corda

NOTA: Algunes de les anteriors composicions consten en la MÚSICA VOCAL, en forma de cuplets.

COMPOSICIONS MUSICALS EN L'ART TEATRAL

LA CAMPANA D'EN LLUÏSET, sarsuela en 1 acte. Lletra de J. Blanch.

JARDÍ DE SOMNI, quadret líric per a infants en 1 acte. Lletra de J. Castells.

LES QUATRE BARRES, drama líric en 1 acte i 2 quadres. Lletra d'Alfons Ribas.

GLORIA IN EXCECSIS DEO o *ELS PASTORETS*, sarsuela en 2 actes i 15 quadres. Lletra de Joan Soler.

PER UNA CLAVELLINA, sainet líric en 1 acte. Lletra de Francesc Masferrer.

TRAÏDORIA NO VENÇ L'AMOR, comèdia lírica en 2 actes i 3 quadres. Lletra de Francesc Masferrer.

EL ETERNO DISPARATE, sarsuela en 1 acte i 2 quadres. Lletra de Valentí amb cognom il·legible.

LA CAÏDA DEL ÍDOLO, sarsuela en 3 actes, Lletra de Manuel Guillamet.

LE MARIAGE DE PALMYRE, comèdia en 2 actes. Lletra de Sorlovège.

LA CONDESITA DE MONTFLORITE, opereta en 2 actes i 6 quadres. Lletra de Francesc Masferrer.

A L'ESTIU TOTA CUCA VIU, opereta en 3 actes. Lletra de Pompeu Crehuet.

ERA UN HOME!, comèdia en 3 actes i 9 quadres. Lletra de Max Deauville i traducció de Ventura Gassol.

Estrena de l'obra "La cançó del vell Cabrés". Teatre Vidal de Sant Feliu de Guíxols. 7 de novembre de 1932. (Arxiu Ll. Lloansí).

LA CANÇÓ DEL VELL CABRÉS, poema dramàtic en 3 actes. Lletra de Ventura Gassol.

GUILLEM DE CABESTANY, poema dramàtic inacabat. Lletra de Rosquelles.

L'ARRIBADA DEL MINISTRE, sarsuela.⁽¹⁾

CLOENDA

Vet ací unes breus paraules adreçades al nostre biografiat del plorat i eximi mestre en l'art musical, Francesc Civil i Castellví, inserides en el seu llibre *El fet musical a les comarques gironines en el lapse de temps 1800-1936*, les quals han d'ésser una tanca d'or del nostre assaig biogràfic.

Diuen així: "Nadiu de Sant Feliu de Guíxols, Josep Mª Vilà i Gandol era un bon músic i inspiradíssim compositor, el qual hauria assolit justa fama de talent privilegiat de no haver-lo sorprès una mort prematura en plena conflagació civil a l'Hospital de Girona".⁽²⁾ Bellíssim elogi i encertada cloenda!

(1) Gairebé totes les obres teatrals esmentades eren interpretades per Elencs guixolencs, ordinàriament al Casal Catequístic instal·lat en l'espaiosa sala-estatge de l'antiga Biblioteca monacal o en l'enderrocat Teatre "Vidal". És de remarcar l'*Agrupació Romea* i el conjunt de professors-músics de casa nostra que donaven particular relleu a les actuacions.

(2) Pàgina 84.

ÍNDIX

PREFACI	3
Al lector	7
Infància d'en Josep M ^a Vilà	9
En Josep M ^a Vilà a l'Escolania de Montserrat	11
Retorn a Sant Feliu de Guíxols	13
En Josep M ^a Vilà, músic	17
El Mestre Vilà, compositor	19
Els darrers temps del Mestre Vilà	21
Llista de les obres del Mestre Vilà	23
Polifonia religiosa	25
Polifonia profana	27
Composicions simfòniques	28
Sardanes	29
Danses exòtiques	31
Composicions en l'art teatral	32
Cloenda	33
 GRAVATS	
L'infant Josep M ^a i els seus pares	9
En Josep M ^a amb el seu petit violí	10
En Josep M ^a a l'Escolania de Montserrat	12
Antic orgue de la Parròquia de Sant Feliu i l'Altar Major ...	14
El Mestre Vilà al piano	17
El Mestre Vilà al <i>seu</i> piano (En Garreta al faristol)	20
Facsimil d'una de les seves composicions	23
Estrena de l'obra "La cançó del vell Cabrés" al teatre "Vidal" el 7 de novembre de 1932	32

